

Sygn. akt III AUa 583/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak (spr.) SSO del. Beata Golba-Kilian
Protokolant:	stażysta Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2016 r. w Gdańsku

sprawy A. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie kapitału początkowego

na skutek apelacji A. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 stycznia 2015 r., sygn. akt VI U 2485/14

zmienia zaskarżony wyrok i zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do wyliczenia ubezpieczonemu A. M. wysokości kapitału początkowego przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 145,73 % od dnia 01 sierpnia 2014 r.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba-Kilian

Sygn. akt III AUa 583/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego A. M. wskazując, że nadesłane z archiwum dokumenty nie dają podstaw do ponownego obliczenia kapitału początkowego, a tym samym przeliczenia emerytury.

Odwolanie od powyższej decyzji wniósł A. M. domagając się ponownego obliczenia wysokości jego kapitału początkowego z uwzględnieniem jego zarobków od lutego 1972 r. do końca 1976 r. ustalonych na podstawie stawek zaszerogowania, wynikających z zachowanych angaży.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

W uzasadnieniu organ ten powołał treść § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (D. U. nr 10, poz. 49 ze zm.) oraz wskazał, że w dostarczonych z archiwum angażach: z dnia 04 lutego 1972 r. i z dnia 02 maja 1973 r. są wprawdzie podane stawki godzinowe, lecz brak jest podstaw do przeliczenia kapitału początkowego z uwzględnieniem powyższych angaży, ponieważ nie zachowały się dane dotyczące ilości godzin faktycznie przepracowanych przez ubezpieczonego (dziennie, tygodniowo, miesięcznie). Dostarczone natomiast (ponownie) kartoteki zarobkowe z lat 1976 - 1980 z (...) Kombinatu Budowlanego (...) zostały uwzględnione przy ustaleniu kapitału początkowego decyzją z dnia 06 marca 2008 r.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2015 r. w sprawie VI U 2485/14 Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu I instancji:

Istota sporu w przedmiotowej sprawie sprowadzała się do żądania ubezpieczonego ponownego ustalenia kapitału początkowego, przy uwzględnieniu wynagrodzenia akordowego, od lutego 1972 r. do końca 1976 r. na podstawie angaży, w których określono stawkę godzinową wynagrodzenia.

W związku z tym Sąd Okręgowy zauważył, że zgodnie z art. 175 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) ubezpieczeni oraz płatnicy składek zobowiązani są do przekazywania Zakładowi, w terminie i trybie ustalonym przez organ rentowy, dokumentacji umożliwiającej ustalenie kapitału początkowego, co oznacza, że ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na wnioskodawcy (por. wyrok S.N. z dnia 28 marca 2001 r., II UKN 297/00, OSNP 2002/23/577).

W postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w § 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami (por. wyrok S.N. z dnia 02 lutego 1996 roku, II URN 3/95, OSNP 1996/16/239).

Zgodnie z trafnym wyjaśnieniem udzielonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie III AUa 482/07, publik. OSA 2009/1/1 przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych są normami bezwzględnie obowiązującymi i nie zawierają unormowań pozwalających na ustalenie wynagrodzenia w sposób przybliżony lub prawdopodobny.

W wyroku z dnia 28 października 2008 r. w sprawie III AUa 560/08, publik. LEX nr 468584 Sąd Apelacyjny w Szczecinie stwierdził, że w sprawie, w której przedmiotem jest prawo do świadczenia rentowo-emerytalnego lub wysokość tego świadczenia, wymaga się dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych oraz precyzyjnych – potwierdzających, czy uprawdopodobniających w stopniu granicznym z pewnością nie tylko fakt zatrudnienia, ale i pozostałe okoliczności związane ze świadczeniem pracy.

Sąd I instancji wskazał, że za pracę w systemie akordowym, określaną również akordem lub pracą na akordzie, przysługuje wynagrodzenie zależne od wydajności pracownika. W systemie akordowym pracownik zazwyczaj otrzymuje zmienne wynagrodzenie, co wynika właśnie ze zróżnicowania jego wydajności w określonych jednostkach czasu. W zależności od intensyfikacji wysiłku pracownika rezultaty jego pracy są różne i tym samym wynagrodzenie jest zmienne. Podkreśla się, że w akordowym systemie wynagradzania część ryzyka osobowego jest ponoszona przez pracownika, ponieważ osiągnięte przez niego wynagrodzenie jest wprost proporcjonalne do indywidualnego nakładu pracy, a zatem do jego motywacji i kondycji psychofizycznej, a także doświadczenia i kompetencji. Z tego względu wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w systemie akordowym nie ma charakteru gwarantowanego. Do

cech charakterystycznych akordowego systemu wynagradzania zalicza się: uzależnienie wysokości wynagrodzenia za pracę od rezultatu pracy pracownika, zastosowanie przy pracach, w których możliwe jest ściśle wymierzenie ilościowych wyników pracy pracownika, zmienność wynagrodzenia pracownika, ponoszenie przez pracownika objętego tym systemem części ryzyka osobowego i produkcyjnego (A. Prętczyńska, Akordowy system wynagradzania, MOPR/2009/4).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 maja 1999 r. w sprawie I PKN 89/99, publik. OSNP 2000/16/611 wskazał, że wynagrodzenie akordowe powinno określać stawkę akordową oraz normy pracy.

Zdaniem Sądu Okręgowego w świetle przywołanego orzeczenia, aby móc wyliczyć wynagrodzenie wnioskodawcy naliczane w systemie akordowym potrzebne byłyby dokumenty potwierdzające wysokość stawki akordowej i ilości wykonanej pracy. Niewystarczające zaś są wszelkiego rodzaju odesłania, np. do wynagrodzenia uzyskanego przez innych współpracowników, zwłaszcza zatrudnionych na innych stanowiskach. Innymi słowy na potrzeby wyliczenia świadczenia emerytalnego, wysokość wynagrodzenia uzyskanego w akordzie wymaga udowodnienia, że w konkretnej wysokości zostało ono wypłacone. Sąd ten miał przy tym na uwadze, że wiarygodnym potwierdzeniem wysokości tego składnika, lub pozwalającym na jego wyliczenie stawki i ilości wykonanej pracy, mogą być w zasadzie tylko dokumenty, chociażby prywatne. Takowych w niniejszym postępowaniu ubezpieczony, na którym spoczywa ciężar dowodu na tę okoliczność, nie przedstawił.

Sąd I instancji zaznaczył także, że z uwagi na znaczny upływ czasu i zawodność ludzkiej pamięci, w zasadzie nieprzydatnym środkiem dowodowym na tę okoliczność są zeznania świadków, czy też przesłuchanie stron. W ocenie tego Sądu uwzględniając upływ czasu, za mało prawdopodobne bowiem uznać należy, aby pamiętać dokładną wysokość pensji, a tym bardziej, jednego tylko z jej składników - akordu.

Reasumując powyższe rozważania Sąd Okręgowy przyjął, że w przypadku ubezpieczonego, pracującego na akord, nie ma możliwości przyjęcia wysokości wynagrodzenia uzyskanego przez innego pracownika.

Sąd ten podkreślił, że wielość czynników składających się na końcową wysokość wynagrodzenia, w tym procentowe dodatki do wynagrodzenia akordowego, uniemożliwiają pewne ustalenie wysokości uzyskanego wynagrodzenia w oparciu o dowody zaoferowane przez ubezpieczonego.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżona decyzja odpowiada prawu. Sąd ten zaznaczył, że ciężar dowodu na okoliczność wysokości wynagrodzenia uzyskanego w akordzie w spornym okresie zatrudnienia obciąża wnioskodawcę, któremu w niniejszym postępowaniu nie udało się wykazać wysokości tego wynagrodzenia w sposób pewny.

W związku z powyższym, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd I instancji orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł A. M. kwestionując przyjęcie przez Sąd I instancji, że brak jest podstaw do ponownego obliczenia wysokości kapitału początkowego ubezpieczonego z uwzględnieniem podstawy wymiaru składek z lat 1972-1975 obliczonego na podstawie stawek godzinowych wynikających z zachowanych angaży oraz domagając się uchylecia zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Po uzupełnieniu postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym okazało się, że apelacja A. M. zasługuje na uwzględnienie poprzez zmianę zaskarżonego wyroku i zobowiązanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. do wyliczenia wysokości kapitału początkowego A. M. przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 145,73 % od dnia 01 sierpnia 2014 r.

Spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się na kwestii, czy zachodzą przesłanki z art. 114 ust. 1 w zw. z art. 175 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., nazywanej dalej ustawą emerytalną) do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego

ubezpieczonego. W szczególności, czy w oparciu o treść przedłożonych w postępowaniu administracyjnym angaży: z dnia 04 lutego 1972 r. (k. 105 akt ZUS) i z dnia 02 maja 1973 r. (k. 104 akt ZUS) wnioskodawca zdołał wykazać wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego w okresie zatrudnienia w (...) Kombinacie Budowlanym (...) w B. od dnia 07 lutego 1972 r. do dnia 31 grudnia 1975 r.

Wprawdzie kwestia ponownego obliczenia wysokości kapitału początkowego A. M. z uwzględnieniem podstawy wymiaru z lat 1972-1975 była już przedmiotem rozpoznania w postępowaniu sadowym-odwoławczym zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie VI U 2626/12 (k. 75 akt sprawy VI U 2626/12), oddalającym m.in. w tym zakresie odwołanie, lecz ubezpieczony domagał się wtedy przyjęcia za te lata wynagrodzenia w wysokości wynikającej z kart wynagrodzeń za lata 1976-1980. Nie żądał natomiast ustalenia wysokości wynagrodzenia za lata 1972-1975 na podstawie stawek godzinowych wynikających z zachowanych angaży.

W konsekwencji będące przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie żądanie wnioskodawcy ustalenia wysokości wynagrodzenia za lata 1972-1975 na podstawie stawek godzinowych, wynikających z zachowanych angaży, nie jest objęte powagą rzeczy osądzonej.

W dniu 23 listopada 2011 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011 r. Nr 237, poz. 1412, nazywane dalej rozporządzeniem w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe).

Niezasadnie zatem organ rentowy powołuje się w odpowiedzi na odwołanie (k. 3 akt sprawy) na przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. z 1983 r. Nr 10, poz. 49 ze zm.).

Przepis § 21 ust. 1 rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe stanowi, że środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Stosownie do treści § 28 ust. 1 rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe środkiem dowodowym w postępowaniu przed organem rentowym mogą być również poświadczone za zgodność z oryginałem kopie dokumentów stwierdzających stan zdrowia oraz dotyczących okresów składkowych i nieskładkowych, a także wysokości wynagrodzenia, przychodu, dochodu i uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń, wydawane przez jednostki upoważnione do przechowywania dokumentacji zlikwidowanych lub przekształconych zakładów pracy.

Zachowuje nadal aktualność stanowisko, zgodnie z którym w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodnione wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w przepisach rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe dotyczą zatem wyłącznie postępowania przed tymi organami (por. wyrok S.N. z dnia 02 lutego 1996 r., II URN 3/95, LEX nr 24774).

W przypadku braku dokumentacji płacowej istnieje możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o dokumentację zastępczą znajdującą się w aktach osobowych, takich jak umowy o pracę, angaże, w których zawarte są dane dotyczące wynagrodzenia, wówczas można uwzględniać tylko takie składniki, które są pewne, wypłacane były w danym okresie stale i w określonej wysokości. Możliwe jest to także w postaci innych środków dowodowych, tj. zeznań świadków, opinii biegłych itp. (por. wyrok S.A. we Wrocławiu z dnia 11 stycznia 2012 r., III AUa 1414/11, LEX nr 1124829).

Nie ulega wątpliwości, że okoliczność faktyczna w postaci wysokości zarobków A. M. uzyskiwanych w poszczególnych latach kalendarzowych 1972-1975, której pochodną jest podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w tych latach, stanowi fakt mający istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Wobec powyższego zasadne jest przyjęcie, że w postępowaniu sądowym toczącym się w tej sprawie, przy przeprowadzaniu postępowania dowodowego, ubezpieczony może dowodzić wysokości wynagrodzenia uzyskiwanego w poszczególnych latach kalendarzowych wskazanego okresu zatrudnienia przy zastosowaniu różnorodnych środków dowodowych.

Do postępowania odrębnego z zakresu ubezpieczeń społecznych, w zakresie postępowania dowodowego, ma zastosowanie - bez żadnych ograniczeń - reguła wynikająca z art. 232 k.p.c., obowiązuje więc zasada kontradyktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń przez stronę. (por. wyrok S.N. z dnia 07 stycznia 2010 r. II UK 148/09, LEX nr 577847).

W przedmiotowej sprawie to na wnioskodawcy spoczywa w niniejszej sprawie ciężar wykazania wysokości wynagrodzenia uzyskiwanego z tytułu wykonywania pracy w poszczególnych latach kalendarzowych 1972-1975, ponieważ to on z powyższego faktu wywodzi skutek prawny w postaci wyższej niż dotychczas przyjęta wysokości jego kapitału początkowego.

Niezasadnie Sąd I instancji kwestionuje możliwość ustalenia w oparciu o stawki wynagrodzenia, wynikające z zachowanych angaży: z dnia 04 lutego 1972 r. (k. 105 akt ZUS) i z dnia 02 maja 1973 r. (k. 104 akt ZUS), wysokości wynagrodzenia A. M. w okresie jego zatrudnienia w (...) Kombinacie Budowlanym (...) w B. od dnia 07 lutego 1972 r. do dnia 31 grudnia 1975 r. – stanowisko tego Sądu uznać należy za nadmiernie rygorystyczne.

W związku z powyższym, na mocy art. 382 k.p.c., celem uzupełnienia postępowania dowodowego, postanowieniem z dnia 22 września 2015 r. w sprawie III AUa 583/15 Sąd Apelacyjny zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do wyliczenia wysokości kapitału początkowego ubezpieczonego przy uwzględnieniu przyjęcia normatywnego czasu pracy i stawek wynagrodzenia zawartych w angażach (do dnia 07 lutego 1972 r. – 8 zł, a od dnia 01 maja 1973 r. – 10,50 zł) za sporny okres (k. 61 akt sprawy 00:03:29).

W wykonaniu zobowiązania nałożonego powyższym postanowieniem pismem procesowym z dnia 21 października 2015 r. (k. 69 akt sprawy) organ rentowy dokonał hipotetycznego wyliczenia wysokości kapitału początkowego wnioskodawcy przy uwzględnieniu normatywnego czasu pracy i stawek wynagrodzenia zasadniczego zawartych w angażach (od dnia 07 lutego 1972 r. – 8 zł, a od dnia 01 maja 1973 r. – 10,50 zł) za sporny okres. Kapitał początkowy ustalony przez ten organ na dzień 01 stycznia 1999 r. z uwzględnieniem wynagrodzenia za lata 1972-1975 obliczonego na podstawie stawek godzinowych z zachowanych angaży (bez liczenia roboczych sobót), wynosi 193.799,43 zł.

Pismem procesowym z dnia 02 listopada 2015 r. (k. 72 akt sprawy) A. M. wniósł zastrzeżenia do hipotetycznego wyliczenia wysokości jego kapitału początkowego wskazując, że ZUS/Oddział w B. przy obliczaniu wysokości jego wynagrodzenia nie uwzględnił roboczych sobót w latach 1972-1975.

Odnosząc się do stanowiska ubezpieczonego, pismem procesowym z dnia 01 grudnia 2015 r. (k. 78-79 akt sprawy) organ rentowy poinformował, że ponownie dokonał hipotetycznego wyliczenia wysokości kapitału początkowego wnioskodawcy, tym razem uwzględniając przy ustalaniu podstawy wymiaru za lata 1972-1975 wynagrodzenia za robocze soboty. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy organ ten przyjął przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od dnia 01 stycznia 1972 r. do dnia 31 grudnia 1981 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wynosi 145,73 %. Kapitał początkowy ustalony na dzień 01 stycznia 1999 r. z uwzględnieniem wynagrodzenia za lata 1972-1975 obliczonego na podstawie stawek godzinowych z zachowanych angaży wynosi zaś 197.601,14 zł.

A. M. nie zgłosił zastrzeżeń do hipotetycznego wyliczenia wysokości jego kapitału początkowego przedstawionego w piśmie procesowym z dnia 01 grudnia 2015 r. (k. 84 akt sprawy).

Ponieważ w oparciu o przedłożone w postępowaniu administracyjnym angaże: z dnia 04 lutego 1972 r. (k. 105 akt ZUS) i z dnia 02 maja 1973 r. (k. 104 akt ZUS) ubezpieczony zdołał wykazać wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego w okresie jego zatrudnienia w (...) Kombinacie Budowlanym (...) w B. od dnia 07 lutego 1972 roku do dnia 31 grudnia 1975 r., co ma wpływ na wysokość jego kapitału początkowego, a zatem zasadne jest przyjęcie, że zachodzą przesłanki z art. 114 ust. 1 w zw. z art. 175 ust. 4 ustawy emerytalnej do ponownego ustalenia wysokości tego kapitału przy uwzględnieniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 145,73 % od dnia 01 sierpnia 2014 r.

W związku z powyższym, uznając apelację A. M. za zasadną, działając na mocy art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSO del. Beata Golba-Klilian